

APLINKOS APSAUGOS AGENTŪRA

ATASKAITA

**Visuomenės informavimas apie nuotekų ir dumblo
tvarkymą pagal 1991 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos
Nr. 91/271/EEB dėl miesto nuotekų valymo 16 straipsnį**

Nuotekų ir nuotekų dumblo tvarkymas Lietuvoje

Nuotekos – buityje, ūkio ar gamybinėje veikloje naudotas vanduo, taip pat kritulių ir kitoks (nuo teritorijų dangos ar transporto priemonių plovimo ir panašiai, išskyrus vandenį iš žaliųjų plotų, kuriuose neįrengta vandens surinkimo infrastruktūra, ir žemės ūkio naudmenų) vanduo, kurį fizinis ar juridinis asmuo teisės aktų nustatyta tvarka išleidžia į aplinką tam skirtais inžineriniais įrenginiais ar kitaip, arba atiduoda tvarkyti. Nevalytos ir nepakankamai išvalytos nuotekos teršia paviršinius ir požeminius vandens telkinius, dirvožemį, o tai neišvengiamai daro žalą aplinkai. Nuotekose didžiąją medžiagų dalį sudaro maistinės medžiagos, tokios kaip azotas ir fosforas, kurios gali pakenkti gėlo vandens ir jūrų aplinkai ir lemti eutrofikaciją – pernelyg greitą dumblių bei aukštesniųjų augmenijos formų augimą, kuris sutrikdo organizmų pusiausvyrą vandenyje ir daro neigiamą poveikį vandens telkinių būklei.

Vieni didžiausių teršėjų – miestai, todėl Europos Sąjunga 1991 m. gegužės 21 d. priėmė Europos Tarybos direktyvą Nr. 91/271/EEB dėl miesto nuotekų valymo (toliau – Direktyva), kurios pagrindinis tikslas – apsaugoti aplinką nuo žalingo išleidžiamų miesto nuotekų poveikio.

Pagrindiniai Direktyvos reikalavimai taikomi aglomeracijoms, t. y. tam tikriems plotams, kurie yra gana tankiai apgyvendinti ir (arba) kuriuose yra sutelkta ūkinė veikla, dėl to reikia surinkti miesto nuotekas ir jas nukreipti į miesto nuotekų valymo įrenginius arba nuotekų išleidimo į aplinką vietą. Miesto nuotekomis Direktyvoje apibrėžiamos buitinės nuotekos arba buitinės nuotekos, sumišusios su gamybinėmis, ir (arba) paviršinės lietaus nuotekos. Bendra aglomeracijoje susidaranti nuotekų „apkrova“ išreiškia aglomeracijos dydį techniniais terminais ir yra pagrindinis kriterijus nustatant nuotekų surinkimo ir valymo reikalavimus. Aglomeracijos dydis yra išreiškiamas gyventojų ekvivalentu (g. e.). Vienas g. e. – tai organinė, biologiškai skaidoma apkrova, kuriai oksiduoti deguonies poreikis (BDS₇) yra 70 g per dieną arba paprasčiau – vieno žmogaus per dieną generuojama organinė biologiškai skaidoma apkrova.

2006 metais buvo identifikuotos 95 aglomeracijos, kurių dydis viršijo 2000 g. e. Mažėjant gyventojų skaičiui, prijungus mažesnes aglomeracijas prie didesnių, 2016 metais buvo sumažintas jų skaičius ir nustatytos 65 aglomeracijos, kurioms taikomi Direktyvos reikalavimai. Aglomeracijų skaičius ir apkrova pagal aglomeracijų grupes 2006 ir 2016 metais pateikta 1 lentelėje.

1 lentelė. Aglomeracijų skaičius ir apkrova, išreikšta gyventojų ekvivalentu (g.e.) 2006 m. ir 2016 m.

Aglomeracijos grupė	2006 metai		2016 metai	
	Aglomeracijų skaičius	Apkrova, g.e.	Aglomeracijų skaičius	Apkrova, g.e.
2 000 ≥ g.e. ≤ 10 000	57	253500	32 ¹⁾	162100
10 000 > g.e. ≤ 100 000	33	958000	28 ²⁾	946880
g.e. > 100 000	5	2130000	5 ³⁾	1796720
Iš viso:	95	3341500	65	2905700

Aglomeracijos:

1) Ariogala, Eišiškės, Ignalina, Joniškis, Kalvarija, Kazlų Rūda, Kybartai, Kupiškis, Lazdijai, Naujoji Akmenė, Nemenčinė, Nida, Pabradė, Pakruojis, Pravieniškės, Raseiniai, Rietavas, Rukla, Skaidiškės, Skuodas, Šakiai, Šalčininkai, Šeduva, Šilalė, Širvintos, Švenčionėliai, Švenčionys, Varėna, Venta, Vilkaviškis, Zarasai, Žiežmariai.

2) Alytus, Anykščiai, Birštonas-Prienai, Biržai, Druskininkai, Elektrėnai-Vievis, Jonava, Jurbarkas, Kaišiadorys, Kelmė, Kėdainiai, Kretinga, Kuršėnai, Mažeikiai, Molėtai, Palanga, Pasvalys, Plungė, Radviliškis, Rokiškis, Šiauliai, Šilutė, Tauragė, Telšiai, Trakai-Lentvaris, Ukmergė, Utena, Visaginas.

3) Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Marijampolė, Panevėžys.

Nuotekos iš visų aglomeracijų, išskyrus Palangos, yra išleidžiamos į paviršinius vandens telkinius, t. y. upes, ežerus, Kuršių marias. Palangos aglomeracijoje susidariusios nuotekos išleidžiamos į Baltijos jūros priekrantės vandenį.

Nuotekų surinkimas

Direktyvoje nuotekų surinkimo sistema apibrėžiama kaip „vamzdynų sistema, kurioje surenkamos ir per kurią teka miesto nuotekos“. Valstybės narės turi užtikrinti, kad visose didesnėse nei 2000 g. e. aglomeracijose būtų įrengtos miesto nuotekų surinkimo sistemos, kurių projektavimas, statyba ir

priežiūra turi būti vykdomi vadovaujantis geriausiais techniniais pasiekimais, atsižvelgiant:

- į miesto nuotekų tūrį ir pobūdį;
- į nuotekų sistemų sandarumą, kad būtų apsaugota nuo nuotekų prasisunkimo į gruntą;
- į galimybę riboti priimančių vandenų užteršimą, esant smarkioms liūtims, t. y. surinkimo sistema turi būti įrengta taip, kad galėtų veikti visomis įprastinėmis vietinėmis oro sąlygomis, įskaitant visus įprastinius sezoninius nuotekų kiekio kitimus.

Išimtiniais atvejais, kai nuotekų surinkimo sistemų įrengimas nėra pateisinamas dėl to, kad tokia sistema neduotų naudos aplinkai, arba dėl ekonominių sumetimų (sąlyginai didelė kaina), naudojamos atskiros individualios sistemos arba kitokios atitinkamos sistemos, kuriomis galima surinkti iki 2 procentų visos aglomeracijos apkrovos, ir kurios turi užtikrinti tokį pat aplinkos apsaugos lygį, kaip ir miesto nuotekų surinkimo sistemos.

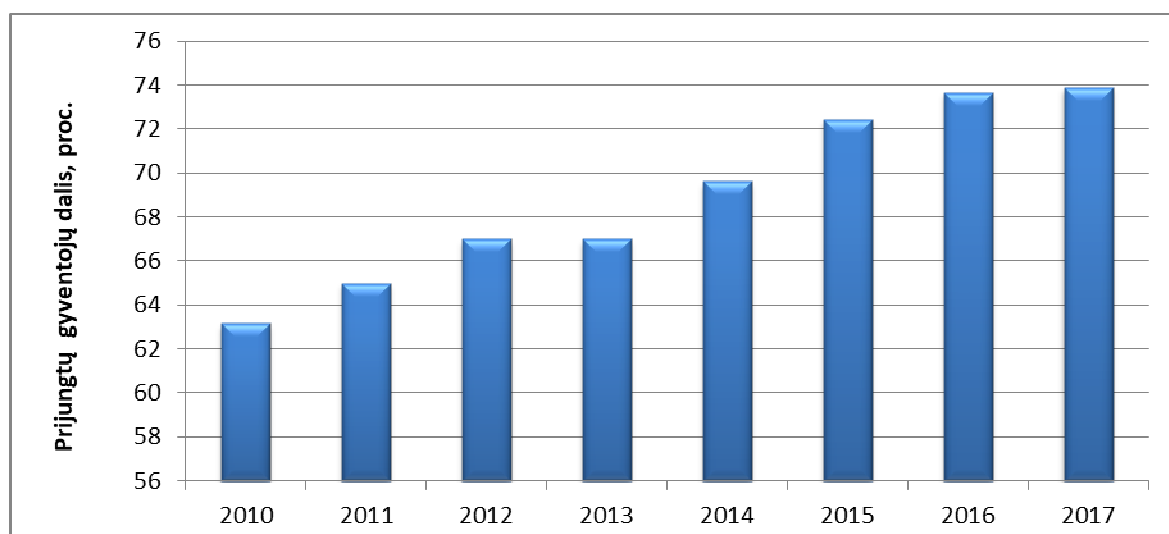
Stojimo į Europos Sąjungą sutartyje (toliau – Stojimo sutartis) Lietuvai nustatytas reikalavimas užtikrinti, kad ne vėliau kaip 2009 m. gruodžio 31 d. visose aglomeracijose, turinčiose daugiau kaip 2000 g. e., būtų įrengtos nuotekų surinkimo sistemos, kuriomis būtų surenkama visa tose aglomeracijose susidaranti apkrova.

Aglomeracijos apkrovą sudaro apkrova, susidaranti iš:

- vietinių gyventojų ir turistų;
- įmonių ir ūkinės veiklos gamybinių nuotekų, kurios yra išleidžiamos arba turėtų būti išleidžiamos į nuotekų surinkimo sistemą arba miesto nuotekų valymo įrenginį;
- visų likusių aglomeracijoje susidarantių miesto nuotekų, nepriklausomai nuo to, ar jos surenkamos, ar nesurenkamos nuotekų surinkimo sistemomis.

Siekiant surinkti visą aglomeracijoje susidarantią apkrovą didžiausiu iššūkiu tampa visų aglomeracijos gyventojų nuotekų surinkimas. Tuo tikslu 2007-2013 metų ES fondų investicijų veiksmų programos lėšomis iki 2013 metų pabaigos renovuota ir nutiesta 1992,7 km nuotekų surinkimo naujų tinklų. 2014 metais renovuota 701,45 km centralizuotų nuotekų tinklų, nutiesta 313,61 km naujų nuotekų tinklų, prie kurių prijungtas 22451 gyventojas. Pagal 2014-2020 metų laikinojo finansavimo programą 2015 metais nutiesta 186,37 km nuotekų naujų tinklų, renovuota 1,23 km nuotekų tinklų. ES struktūrinių fondų 2007-2014 metų finansinio laikotarpio lėšomis iki 2016 metų prie nuotekų tinklų viso prijungta 116 tūkst. naujų vartotojų.

2016 m. duomenimis apie 100 proc. gyventojų prijungta prie Visagino, Ruklos, Nidos, Pravieniškių, Mažeikių, Palangos, Naujosios Akmenės miesto nuotekų surinkimo sistemų. 1 paveiksle pavaizduota prie centralizuotų nuotekų surinkimo sistemų prijungtų Lietuvos gyventojų dalis (proc.) 2010-2017 metų laikotarpiu.

1 pav. Lietuvos gyventojų, prijungtų prie nuotekų surinkimo sistemų, dalis (proc.) 2010-2017 m.

Nepaisant didelių investicijų į nuotekų surinkimo infrastruktūrą, daugelyje aglomeracijų vis dar nepavyksta įgyvendinti Direktyvos reikalavimų. Europos Komisija laikosi nuomonės, kad Lietuva neįvykdė įsipareigojimų surinkti visą aglomeracijose susidariusią apkrovą ir užtikrinti jos išvalymą

pagal Direktyvoje nustatytus reikalavimus, todėl 2017 m. vasario 15 d. pradėjo pažeidimo procedūrą prieš Lietuvą.

Siekiant kuo greičiau išspręsti problemas, trukdančias pasiekti valstybės įsipareigojimus, Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymas, buvo papildytas naujomis nuostatomis siekiant įtvirtinti aiškų teisinį reguliavimą, apsaugoti aplinką nuo išleidžiamų nuotekų žalingo poveikio ir nustatyti išsamų individualių nuotekų tvarkymo sistemų naudojimo, priežiūros ir kontrolės reglamentavimą. Įstatymo nuostatos savivaldybėms nustato pareigą tvirtinant infrastruktūros plėtros planus juose nustatyti aglomeracijų teritorijų ribas. Įstatyme taip pat įtvirtinta, kad pagal planą išskirtose aglomeracijų teritorijose, kuriose centralizuotųjų nuotekų surinkimo sistemų įrengimas neduos naudos aplinkai arba jų įrengimo nepateisina argumentuotai pagrįsta didelė įrengimo kaina, turės būti numatytas individualus nuotekų tvarkymas nuotekų valymo ar kaupimo įrenginiais, kurie leistų užtikrinti nuotekų išvalymą iki aglomeracijos nuotekų valymo įrenginiams nustatytų reikalavimų. Reikalavimas individualiuose nuotekų tvarkymo įrenginiuose užtikrinti nuotekų išvalymą iki nustatytų reikalavimų nebus taikomas, jei bus nustatoma, kad į Lietuvos Respublikos teritorijoje esančius miestų nuotekų valymo įrenginius patenkančiose nuotekose bent po 75 proc. bus sumažinamas bendras fosforo kiekis ir bendras azoto kiekis.

Nuotekų valymas

Į gamtinę aplinką 2017 metais buvo išleista 201,995 mln. m³ valytinų buitinių, gamybinių ir komunalinių nuotekų. Iš 65 aglomeracijų aptarnaujančių nuotekų valymo įrenginių išleista 78 proc. šio nuotekų kiekio. Taigi bendra nuotekų kokybė Lietuvoje daugiausia priklauso nuo nuotekų tvarkymo šiose aglomeracijose. Likusi valytinų buitinių ir gamybinių nuotekų dalis išleidžiama iš pramonės įmonių, mažų gyvenviečių ir kitų objektų.

Vadovaujantis Direktyva valstybės narės turi užtikrinti, kad visose didesnėse nei 2000 g. e. aglomeracijose miesto nuotekos, patenkančios į nuotekų surinkimo sistemas, prieš jas išleidžiant į vandens telkinius turi būti valomos pagal nustatytus reikalavimus.

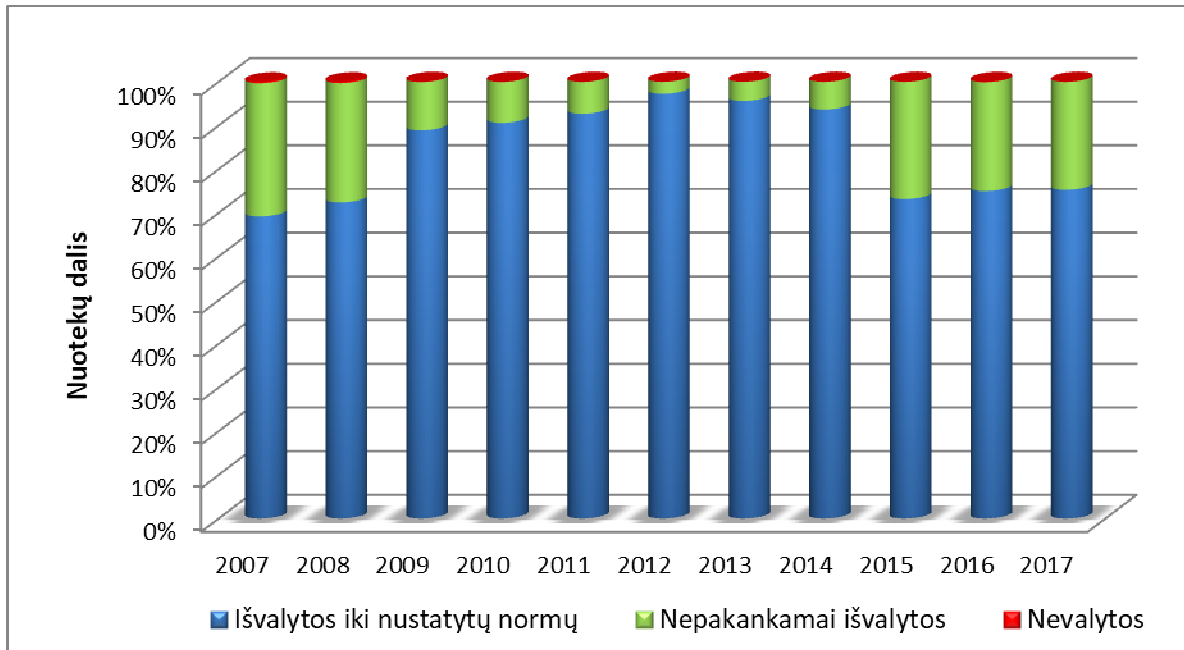
Stojimo sutartyje Lietuvai nustatyti reikalavimai užtikrinti, kad aglomeracijose, didesnėse nei 10000 g. e., ne vėliau kaip 2007 m. gruodžio 31 d., o aglomeracijose, turinčiose nuo 2000 iki 10000 g. e., ne vėliau kaip 2009 m. gruodžio 31 d. į nuotekų surinkimo sistemas patekusios miesto nuotekos prieš išleidžiant į gamtinę aplinką turi būti išvalytos antrinio arba jam prilygstančio valymo įrenginiuose ir atitikti Direktyvoje nustatytus reikalavimus.

Pagal Stojimo sutartį nuo 2004 m. gegužės 1 d. visa Lietuvos teritorija buvo priskirta jautriai zonai dėl eutrofikacijos, t. y. laikoma jautria azotui ir fosforui, todėl Lietuvai nustatytas reikalavimas užtikrinti, kad ne vėliau kaip 2007 m. gruodžio 31 d. aglomeracijose, didesnėse nei 10000 g. e., visos į nuotekų surinkimo sistemas patekusios miesto nuotekos prieš išleidžiant į gamtinę aplinką būtų išvalytos taikant griežtesnius reikalavimus – tretinį valymą (t. y. biologinį su papildomu azoto ir fosforo šalinimu).

Direktyvos reikalavimams įgyvendinti ES struktūrinių fondų 2007-2014 metų finansinio laikotarpio lėšomis iki 2016 metų buvo pastatyta 50 naujų nuotekų valymo įrenginių, taip pat rekonstruoti pakankamo nuotekų išvalymo neužtikrinantys nuotekų valymo įrenginiai. Visose aglomeracijose buvo įvykdyti Direktyvoje keliami reikalavimai nuotekų valymui, išskyrus Kėdainių aglomeraciją, kurios nuotekų valymo įrenginiai nepakankamai išvalo bendrąjį azotą. Europos Komisija laikosi nuomonės, kad Kėdainių aglomeracija pažeidžia Direktyvos reikalavimus nuotekų valymui, todėl problemos sprendimui UAB „Kėdainių vandenys“ parengė nuotekų valymo įrenginių plėtros projektą, kuriame numatyta siekiant užtikrinti tinkamą nuotekų tvarkymą, esant dabartiniam nuotekų ir teršalų kiekiui, pertvarkyti veikiančius įrenginius, didinti nuotekų valyklos komponentų (nuotekų priėmimo, akumuliacinio ir paskirstymo, mechaninio/pirminio valymo, biologinio valymo grandžių, aeravimo ir kitų) pajėgumus.

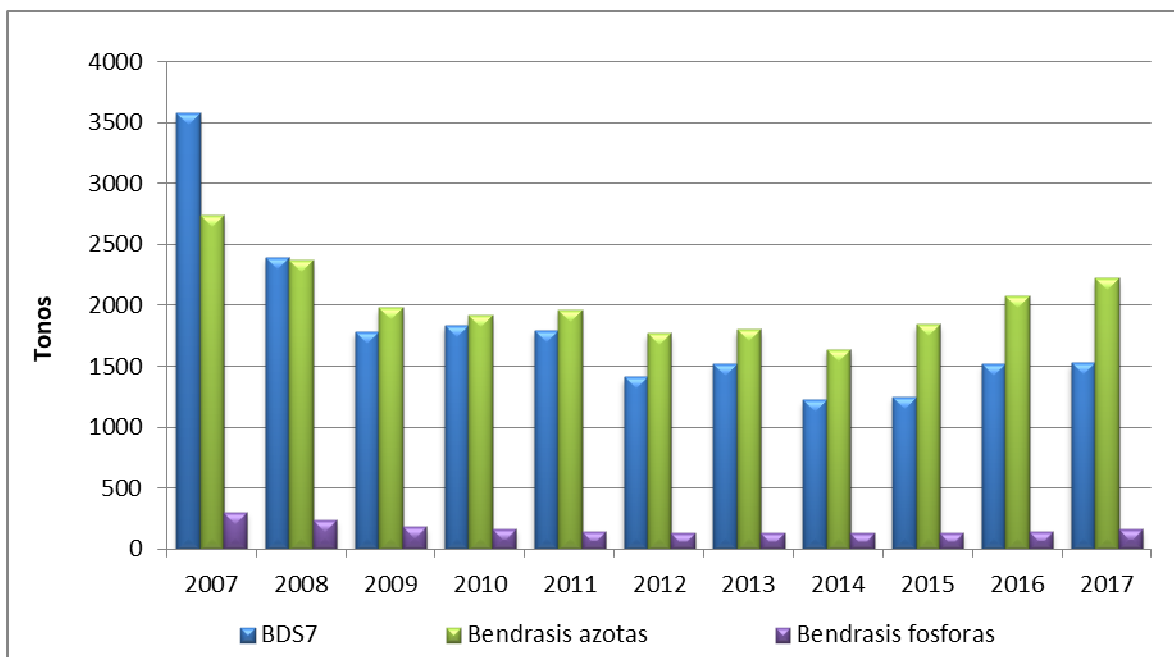
Lietuvoje nustatyti griežtesni reikalavimai nuotekų išleidimui nei to reikalauja Direktyva, atsižvelgiant į nuotekas priimančių vandens telkinių būklę. Nuotekų kokybę vertinant pagal Lietuvoje nustatytus reikalavimus, iki 2012 metų išvalytų iki nustatytų normų buitinių, gamybinių ir komunalinių nuotekų dalis didėjo ir 2012 metais pasiekė 97,2 proc. Dėl Vilniaus mieste augančio gyventojų skaičiaus Vilniaus miesto nuotekų valymo įrenginiai, nors ir pasiekdami Direktyvoje nustatytą išvalymo efektyvumą, nebepajėgia išvalyti bendrojo azoto iki nustatytų normų, todėl Lietuvoje pakankamai

išvalytų nuotekų kiekis nuo 2015 metų sumažėjo iki 80 proc. 2 paveiksle pateikta informacija apie tai, kaip kito išleidžiamų nuotekų kokybė 2007-2017 metais.

2 pav. 2007-2017 m. į paviršinius vandens telkinius išleistų buitinių, gamybinių ir komunalinių nuotekų kokybės kitimo dinamika.

Išleidžiamų nuotekų atitikimas normoms yra vertinamas pagal pagrindinių teršalų: biocheminio deguonies suvartojimo (BDS7), bendrojo azoto ir bendrojo fosforo išleidimo parametrus. Lietuvoje, 2017 metus lyginant su 2007 metais, šių teršalų išleidimas į gamtinę aplinką atitinkamai sumažėjo 57,3 proc., 18,9 proc. ir 46,7 proc. 3 paveiksle pavaizduota kaip kito išleistų pagrindinių teršalų kiekis 2007-2017 metais.

3 pav. 2007-2017 m. į paviršinius vandens telkinius išleistų pagrindinių teršalų kiekio kitimas.

Dumblo šalinimas

Valant nuotekas kaip šalutinis produktas (atlieka) susidaro nuotekų dumblas. Kur dėti dumblą yra problema ne tik Lietuvoje, bet ir technologijų požiūriu labiau pažengusiose valstybėse. Pasaulinėje

praktikoje nėra vyraujančių nuotekų dumblo utilizavimo būdų – vienur jis deginamas, kitur sandėliuojamas sąvartynuose, kompostuojamas, taip pat naudojamas biokuro gamybai, žemės ūkyje, energetinių kultūrų (greitai augančių želdinių, kurių paskirtis – tiesioginis panaudojimas biokuro gamybai) auginimui ir pažeistų teritorijų (karjerų, išekspluotų durpynų, uždromų sąvartynų, kelių sankasų ir kt.) rekultivavimui, todėl pasirenkant dumblo tvarkymo būdus atsižvelgiama į šalies ekologinę bei ekonominę situaciją.

Lietuvoje buvo sudarytas valstybės projektų sąrašas, į kurį įtraukti ES lėšomis finansuojami visą šalį apimantys 23 dumblo tvarkymo infrastruktūros objektai: 12 nuotekų dumblo pūdymo-džiovinimo įrenginių, 2 džiovinimo įrenginiai ir 9 kompostavimo aikštelės. Nuotekų dumblo apdorojimo įrenginių pajėgumai ir vietos suplanuoti, įvertinus Lietuvoje susidarančio dumblo kiekį.

Įgyvendinus šiuos projektus, Ukmergėje, Kelmėje, Akmenėje, Raseiniuose, Kaišiadoryse, Biržuose, Jonavoje, Švenčionėliuose ir Druskininkuose įrengtos dumblo kompostavimo aikštelės, kuriose dumblą kompostuojant kartu su žaliosiomis atliekomis (šakomis, lapais, žole, sodų (daržų) atliekomis ir kt.) ir šiaudais gaunamas į juodžemį panašus mišinys – kompostas, kurį galima panaudoti tręšimui, sąvartynų tvarkymui, pažeistų teritorijų atstatymui, pakelių sutvirtinimui ir apželdinimui, miškų sodinimui ir kt. Tai vienas saugiausių ir efektyviausių būdų tvarkyti nuotekų valymo įrenginiuose susidarančią dumblą.

Projektai, kurių tikslas įdiegti arba modernizuoti dumblo apdorojimo įrenginius papildant juos trūkstantomis grandimis – sausinimu, pūdymu ir džiovinimu, įgyvendinti Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje, Alytuje, Marijampolėje, Mažeikiuose, Kėdainiuose, Tauragėje, Visagine, Šilutėje, o šiuo metu toks projektas įgyvendinamas Telšiuose. Nuotekų dumblo apdorojimo technologijos, kai dumblas paverčiamas į kieto kuro granules, pagrindiniai privalumai:

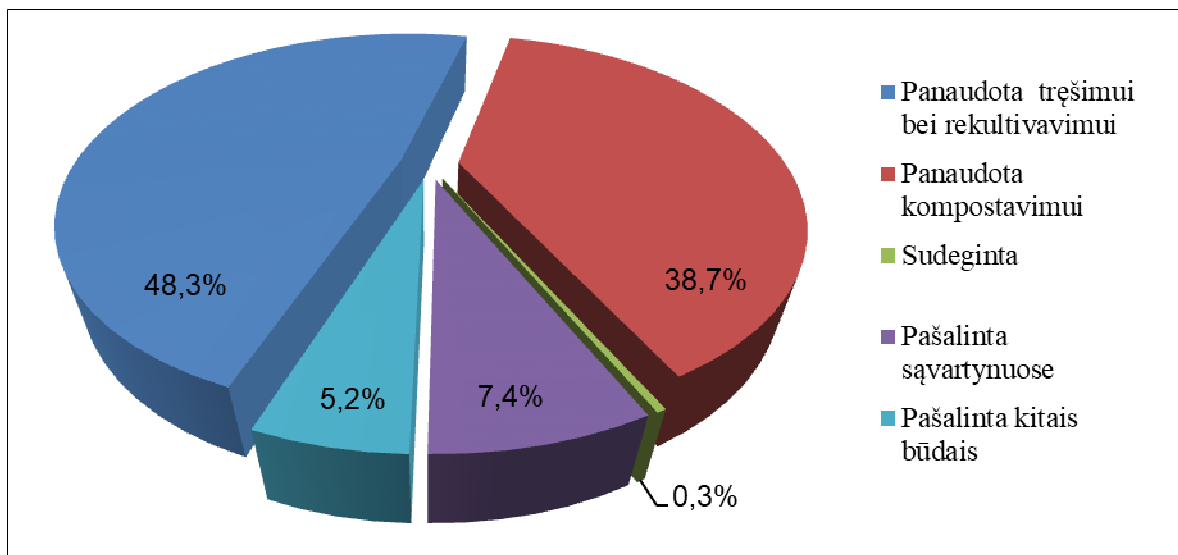
- efektyviai sumažinamas dumblo kiekis;
- panaikinamas aštrus specifinis dumblo kvapas;
- iš dumblo pūdymo proceso metu išsiskiriančių biodujų gaminama šiluma ir elektros energija;
- išdžiovintą ir granulėmis virtusį dumblą galima panaudoti šildymui, dirvoms tręšti, karjerams rekultivuoti bei kitoms reikmėms.

Kuriant nuotekų dumblo tvarkymo infrastruktūrą, nebuvo išspręstas termiškai išdžiovinto ir granuluoto dumblo iš dumblo apdorojimo įrenginių panaudojimo klausimas. Nuo 2012 metų, kai buvo pradėtos gaminti dumblo granulės, tik nedidelė jų dalis naudojama laukų tręšimui, o didžioji dalis pakuojama į maišus ir sandėliuojama aikštelėse.

Pastaruoju metu Lietuvoje pradėta svarstyti galimybė, o užsienyje jau įdiegtos ir sėkmingai veikia pažangios dumblo utilizavimo iki galutinio produkto technologinės schemos, tokios kaip „sludge2energy“ sistema – decentralizuotas nuotekų dumblo džiovinimo derinys su vėliau sekančiu atskiruoju deginimu, panaudojant gautą energiją dumblo džiovinimui. Praktiniai pavyzdžiai, įdiegti Europoje, parodė, kad tokiu būdu galima pasiekti teigiamą energijos, išgaunamos iš dumblo, balansą, jį utilizuojant be papildomo energijos šaltinio. Tai ženkliai sumažina pakankamai dideles dumblo džiovinimo įrenginių eksploatavimo sąnaudas, su kuriomis jau dabar susiduria didieji Lietuvos miestai, kuriuose pastatyti dumblo džiovinimo įrenginiai.

Utena pradėjo pirmąjį Lietuvoje projektą, kurio metu numatyta pastatyti naujus Utenos dumblo apdorojimo (džiovinimo-deginimo) įrenginius (t. y. naujus tankinimo, pūdymo, sausinimo, džiovinimo-deginimo įrenginius bei kitą periferinę įrangą, reikalingą galutiniam nuotekų dumblo sutvarkymui užtikrinti). Įrengus minėtus kompleksinius dumblo džiovinimo-deginimo įrenginius, dumblo deginimo metu išsiskirs šiluminė energija, kuri bus panaudojama dumblo džiovinimo procesui užtikrinti, o galutinis dumblo produktas bus dumblo pelenai, kurie bus išvežami utilizuoti į Utenos regioninį sąvartyną.

2017 metais Lietuvos miestų nuotekų valymo įrenginiuose susidarė 42487,5 tonos, o vienam gyventojui teko apie 15 kilogramų nuotekų dumblo (paskaičiuota sausomis medžiagomis). Pirmą kartą Lietuvoje buvo sutvarkyta daugiau dumblo nei jo susidarė – 43117 tonos, taip pat pirmą kartą nedidelė dumblo dalis buvo sudeginta atliekų deginimo įrenginiuose. 2017 m. sutvarkyto dumblo kiekio pasiskirstymas pagal tvarkymo būdus pavaizduotas 4 paveiksle.

4 pav. 2017 m. sutvarkyto dumblo kiekio pasiskirstymas pagal tvarkymo būdus.

Investicijos

Lietuva, tapusi Europos Sąjungos nare, įsipareigojo sutvarkyti vandens ūkį taip, kad jis atitiktų Europos Tarybos direktyvą Nr. 91/271/EEB dėl miesto nuotekų valymo, ES Bendrąją vandens politikos direktyvą (Europos Parlamento ir Tarybos 2000 m. spalio 23 d. direktyva 2000/60/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus). Šiems tikslams pasiekti iš Europos Sąjungos fondų buvo gauta parama šalies vandens ūkiui modernizuoti. Miestų ir rajonų savivaldybėms bei vandens tiekimo įmonėms buvo suteikta finansinė ir techninė parama įvairiems ūkio modernizavimo projektams įgyvendinti.

Pirminis paramos instrumentas buvo PHARE programa, kuri daugiausiai buvo skirta techninei paramai ir konsultacijoms. PHARE programos bendra parama siekė apie 84 mln. litų (24,328 mln. Eur). Antrasis paramos šaltinis buvo ISPA programa, pagal kurią jau buvo įgyvendinamos konkrečios modernizavimo priemonės.

Lietuvai 2004 metais tapus Europos Sąjungos nare, ES ISPA fondą pakeitė Sanglaudos fondas. Siekiant panaudoti Sanglaudos fondo paramą vandentvarkos sektoriuje, kiekvienam iš keturių upių baseinų rajonų buvo parengtos investicinės programos 20 metų laikotarpiui. Investicijos apima nuotekų valymo įrenginių statybą ir rekonstrukciją, nuotekų bei geriamo vandens tinklų renovaciją ir plėtrą, geriamo vandens gerinimo įrenginių statybą ir rekonstrukciją bei dumblo tvarkymą. Šių investicijų pagalba įgyvendinta šešiolika 2004-2006 metų programos vandentvarkos projektų, kurie sėkmingai užbaigti iki lėšų tinkamumo termino pabaigos, t. y. 2011 m. gruodžio 31 dienos. Lietuvos vandentvarkos sektoriaus projektams iš Europos Sąjungos fondų 2004-2006 metų laikotarpiu buvo panaudota 1,3 mlrd. litų (376,506 mln. Eur).

2007-2013 metais ES struktūrinės paramos lėšos skirtos pagal patvirtintos Sanglaudos skatinimo veiksmų programos prioriteto „Aplinka ir darnus vystymasis“ priemonę „Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų renovavimas ir plėtra“. Šios priemonės tikslas – modernizuoti ir išplėsti vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą aglomeracijose pagal nustatytus paslaugų kokybės, aplinkosaugos ir sveikatos apsaugos reikalavimus. Šiuo laikotarpiu vandentvarkai buvo skirta virš 2 mlrd. litų (579,24 mln. Eur) iš ES paramos bei valstybės biudžeto.

Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos duomenimis vandens tiekimo įmonės nuo 1996 m. sausio 1 d. iki 2013 m. sausio 1 d. į vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą investavo 3,08 mlrd. litų (892,03 mln. Eur), iš to skaičiaus ES, LR valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšų – 2,76 mlrd. litų (799,351 Eur). 2014 metais į vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą buvo investuota 421,8 mln. litų (122,162 mln. Eur), o 2015 metais – 151,1 mln. eurų, iš kurių apie 64 proc. lėšų skirta iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų.

2014-2020 metais ES struktūrinių fondų veiksmų programos 5 prioriteto „Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos“ priemonei „Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo ūkio gerinimas“ numatoma skirti virš 77 mln. eurų, priemonei „Geriamojo vandens

tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų renovavimas ir plėtra, įmonių valdymo tobulinimas“ – 150 mln. eurų, priemonei „Vandentvarkos fondas“ – 70 mln. eurų.

Trumpai...

1. 2016 m. Lietuvoje buvo 65 aglomeracijos, kurioms taikomi pagrindiniai Direktyvos reikalavimai. Visų miestų, išskyrus Palangos, nuotekos yra išleidžiamos į vidaus vandens telkinius (upes, ežerus, Kuršių marias). Palangos aglomeracijoje susidariusios nuotekos išleidžiamos į Baltijos jūros priekrantės vandenį.

2. Per 2014-2015 metus nutiesta 650,15 km centralizuotų nuotekų naujų tinklų, prie kurių prijungta beveik 53 tūkst. gyventojų. ES struktūrinių fondų 2007-2014 metų finansinio laikotarpio lėšomis iki 2016 metų prie nuotekų tinklų prijungta viso 116 tūkst. naujų vartotojų.

3. Direktyvos reikalavimams įgyvendinti ES struktūrinių fondų 2007-2014 metų finansinio laikotarpio lėšomis iki 2016 m. buvo pastatyta 50 naujų nuotekų valymo įrenginių, taip pat rekonstruoti tie nuotekų valymo įrenginiai, kurie neužtikrina pakankamo nuotekų išvalymo. Visose aglomeracijose buvo įvykdyti Direktyvoje keliami reikalavimai nuotekų valymui, išskyrus Kėdainių aglomeraciją, kurios nuotekų valymo įrenginiai bendrąjį azotą išvalo nepakankamai.

4. 2017 metais Lietuvoje susidarė 42487.5 tonų, o vienam gyventojui teko apie 15 kg nuotekų dumblo. Lietuvoje įrengtos 9 dumblo kompostavimo aikštelės. Projektai, kurių tikslas įdiegti arba modernizuoti dumblo apdorojimo įrenginius, papildant juos trūkstantomis grandimis (sausinimu, pūdymu ir džiovinimu), yra įgyvendinti dvylikoje miestų.

5. 2014-2020 metais ES struktūrinių fondų veiksmų programos 5 prioriteto „Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos“ priemonėms – „Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo ūkio gerinimas“, „Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų renovavimas ir plėtra, įmonių valdymo tobulinimas“ ir „Vandentvarkos fondas“ – numatoma skirti 297 mln. eurų.

Kuo jūs galite prisidėti...

Didesnė dalis suvartojamo geriamojo vandens tenka gyventojų poreikiams tenkinti. Kuo mažiau šį vandenį užteršime eutrofikacijos procesus skatinančiais teršalais, įvairiais chemikalais, kurie trikdo biologinį nuotekų valymą (pvz., rūgštys, šarmai), taip pat atliekomis (įvairūs sanitariniai higienos reikmenys, smulkūs daiktai, statybinės medžiagos, tepalai ir t. t.), tuo labiau prisidėsime prie švarios aplinkos išsaugojimo. Protingai vartodami vaistus, skalbimo ir plovimo priemones, į kurių sudėtį įeina neigiamą poveikį vandens telkiniams ir su jais susijusioms ekosistemoms darančios medžiagos, ar pasirinkdami alternatyvias, ir mažiau aplinkai ir žmonėms kenksmingas buityje naudojamas priemones, palengvinsime darbą ne tik valymo įrenginiams, bet ir į aplinką pateks mažiau teršalų.